

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1	
Problem nadużyć finansowych we współczesnej gospodarce	13
1.1. Nadużycia finansowe jako nieodłączny element rozwoju rynków kapitałowych	13
1.2. Pojęcie oszustwa finansowego	21
1.3. Ogólna klasyfikacja nadużyć gospodarczych	24
1.4. Przepięstwa gospodarcze w polskim systemie prawnym	26
1.5. Ekonomiczne skutki oszustw gospodarczych	33
1.6. Trudności w walce z nadużyciami	41
Rozdział 2	
Słynne skandale finansowe – powtórka z historii	46
2.1. Dlaczego historia niczego nas nie uczy?	46
2.2. Krótka galeria oszustów wszechczasów	47
2.3. Piramida finansowa jako najpopularniejsze nadużycie	49
2.3.1 Historia Charlesa Ponziego – twórcy piramidy	49
2.3.2. Lista piramid Ponziego	53
2.3.3. Bernard Madoff – największa piramida finansowa świata	60
2.4. Klasyka skandali finansowych	66
2.4.1. Enron	66
2.4.2. Worldcom	70
2.4.3. Adelphia	74
2.4.4. Tyco	75
Rozdział 3	
Ogólne mechanizmy wykrywania nadużyć	78
3.1. Podstawy efektywnego wykrywania oszustw	78
3.2. Etapy tworzenia wewnętrznego systemu wykrywania nadużyć	81
3.3. Kluczowe wymagania stawiane efektywnym systemom wykrywczym	84

3.4. Uniwersalny proces pomiaru ryzyka wystąpienia nadużyć	88
3.5. Rola hotlines i whistleblowers w wykrywaniu oszustw	93
3.6. Symptomy przestępstw popełnianych przez kierownictwo spółki	97
3.7. Główne red flags dla oszukańczej sprawozdawczości finansowej	103
Rozdział 4	
Defraudacja składników majątkowych	107
4.1. Pozaewidencyjna sprzedaż majątku	107
4.2. Przechwytywanie należności i środków pieniężnych	109
4.3. Nadużycia związane z gotówką w kasie	111
4.4. Zakupy na prywatne potrzeby ze środków firmy	113
4.5. Wyłudżanie środków pieniężnych za pomocą firm fasadowych	117
4.6. Manipulowanie listą płac	120
4.7. Celowe zawyżanie wydatków służbowych	122
4.8. Kradzież materialnych składników majątku	124
Rozdział 5	
Falszowanie sprawozdawczości finansowej	128
5.1. Główne obszary ryzyka związane z oszustwami księgowymi	128
5.2. Klasyfikacja technik oszukańczej sprawozdawczości finansowej	129
5.3. Lista red flags dla poszczególnych metod fałszowania sprawozdań	133
5.3.1. Wprowadzenie	133
5.3.2. Symptomy manipulowania wartością majątku	133
5.3.3. Sygnały ostrzegawcze dla oszustw dotyczących źródeł finansowania działalności	136
5.3.4. Red flags dla manipulowania wynikiem finansowym	139
5.3.5. Symptomy niewłaściwych ujawnień w sprawozdaniu	141
5.4. Techniki wykrywania wybranych nadużyć z zakresu oszukańczej sprawozdawczości finansowej	142
5.4.1. Zawyżanie wartości udziałów i akcji	142
5.4.2. Oszustwa w zakresie wyceny należności	147
5.4.3. Manipulowanie wartościami niematerialnymi i prawnymi	150
5.4.4. Oszustwa w zakresie kapitałów własnych	153
5.4.5. Nadużycia związane z zobowiązaniami	156
5.4.6. Manipulacje księgowe z ujmowaniem przychodów	159
5.4.7. Nadużycia dotyczące ujmowania kosztów	161
Rozdział 6	
System zapobiegania oszustwom gospodarczym	164
6.1. Wprowadzenie	164
6.2. Zintegrowany system zapobiegania nadużyciom	164
6.3. Interaktywna strategia w walce z oszustwami	168
6.4. Rola i podział zadań w ramach nadzoru korporacyjnego	169
6.5. Główne obszary zarządzania ryzykiem nadużyć	172

6.6. Etyka jako element systemu zapobiegania oszustwom	178
6.6.1. Etyka a nadużycia finansowe	178
6.6.2. Istota tone at the top	180
6.6.3. Polityka „zero tolerancji”	181
6.6.4. Kodeksy postępowania	182
6.6.5. Problemy z wdrażaniem zasad etyki	184
6.7. Ocena systemu prewencji i wykrywania oszustw	187
Bibliografia	193